

# Dysleksja

Objawów dysleksji trudno nie zauważyć, ale bardzo łatwo je zlekceważyć. Każdy rok przynosi nowe doświadczenia w badaniach tego schorzenia. Dzięki nim można zaobserwować charakterystyczne zachowania – symptomy dysleksji pojawiające się już u bardzo małych dzieci. Zazwyczaj stwierdza się zaburzenia percepcji wzrokowej, słuchowej oraz integracji percepcyjno-motorycznej. Profesor Marta Bogdanowicz wyróżnia następujące typy dysleksji:

- **dysleksja typu wzrokowego**, u której podłoża leżą zaburzenia percepcji i pamięci wzrokowej powiązane z zaburzeniami koordynacji wzrokowo-ruchowej i ruchowo – przestrzennej;
- **dysleksja typu słuchowego** uwarunkowana zaburzeniami percepcji i pamięci słuchowej dźwięków mowy, najczęściej powiązana z zaburzeniami funkcji językowych;
- **dysleksja integracyjna**, kiedy to poszczególne funkcje nie wykazują zakłóceń, natomiast zaburzona jest koordynacja, czyli występują zaburzenia integracji percepcyjno-motorycznej;
- **dysleksja typu mieszanego**, gdy występują jednocześnie zaburzenia w percepcji i pamięci słuchowej, pamięci i percepcji wzrokowej, wyobraźni przestrzennej;
- **dysleksja wizualna**, gdy występuje nieład tzw. nieporządek.

W dysleksji mogą wystąpić zaburzenia mowy, uwagi, koncentracji i pamięci. Pierwotną przyczynę dysleksji rozwojowej wielu badaczy upatruje w zakłóceniach pracy ośrodkowego układu nerwowego. Nie wyklucza się również roli czynnika genetycznego.

Odmiany dysleksji:

- **dysleksja** – terminem stosowanym także w węższym znaczeniu, do specyficznych trudności w czytaniu;
- **dysortografia** – specyficzne trudności w pisaniu, przejawiające się popełnianiem różnego typu błędów, w tym ortograficznych, mimo znania zasad poprawnej pisowni;
- **dysgrafia** – zniekształcenia strony graficznej pisma – brzydkie, niekaligraficzne pismo;
- **dyskalkulia** – specyficzne trudności w rozwiązywaniu najprostszych nawet zadań matematycznych, np. trudności w dodawaniu czy mnożeniu;
- **dysfonia** – objawia się niewyraźnym i cichym mówieniem – wada bardzo rzadko stwierdzana.

## Objawy ryzyka dysleksji

U dzieci w wieku niemowlęcym, poniemowlęcym, przedszkolnym i częściowo wczesnoszkolnym do około 9 roku życia nie można jeszcze zdiagnozować dysleksji rozwojowej. Jednak obserwuje się pewne objawy, które sygnalizują możliwość wystąpienia w przyszłości specyficznych trudności w czytaniu i pisaniu. Nie determinują one jeszcze diagnozy (tej można dokonać na przełomie drugiej i trzeciej klasy szkoły podstawowej), jednak dzieci z poniższymi objawami zalicza się do tzw. **grupy ryzyka dysleksji**, gdyż bardzo często są to pierwsze sygnały nadchodzących trudności:

- pomijanie w rozwoju ruchowym raczkowania;
- opóźniony rozwój mowy; znacznie późniejszy moment rozpoczęcia porozumiewania się z otoczeniem przy pomocy słów, utrzymujące się trudności z poprawnością wypowiedzi zarówno w zakresie gramatyki, jak prawidłowym wybrzmiewaniem głosek, mowa niewyraźna, niezrozumiała dla otoczenia;

- mała *obniżona sprawność ruchowa* w zakresie swojego ciała, tzw. duża motoryka: trudności z utrzymaniem równowagi, niezdarność ruchów; niechęć do zabaw ruchowych, kłopoty z łapaniem piłki, rzucanie do celu;
- *mała sprawność rąk*, tzw. mała motoryka: niechęć w zapinaniu guzików, sznurowania butów, używanie widelca, nożyczek;
- słaba koordynacja wzrokowo – ruchowa, dziecko sprawia trudność budowanie z klocków, niechętnie bawi się klockami, puzzlami, nie umie układać układanek według wzoru, tworzy tylko własne kompozycje, niechętnie rysuje;
- *opóźniony rozwój lateralizacji* – dziecko używa na zmianę raz jednej a raz drugiej ręki, ma trudności w określeniu stron: lewa – prawa;
- zaburzenia rozwoju spostrzegania wzrokowego i pamięci wzrokowej, trudności z rysowaniem figur, odtwarzaniem figur geometrycznych, rysowaniem szlaczeków;
- ma trudności w różnicowaniu głosek podobnych dźwiękowych;
- zaburzenia analizy i syntezy wyrazów;
- ma problemy z zapamiętywaniem krótkich wierszyków i piosenek, oraz miesięcy, trudności z wymową, wadliwa wymowa;
- przy pierwszych próbach czytania przekręca wyrazy, wolne tempo czytania;
- słabe rozumienie tekstu;
- przy pierwszych próbach pisania – niestaranne, brzydkie pismo, popełnianie błędów przy przepisywaniu, mylenie liter, opuszczanie liter, dodawanie, przestawianie, podwajanie liter.

Do dokładnego zbadania dziecka może posłużyć Skala Ryzyka Dysleksji opracowana przez profesor Martę Bogdanowicz.

## Objawy trudności w nauce

### W pisaniu:

- trudności z utrzymaniem pisma w liniaturze zeszytu
- trudności w przepisywaniu
- trudności w pisaniu ze słuchu
- mylenie liter **b - p, d - b, d - g, u - n, m-w, n - w** (inwersja statyczna) **s-z, dz - c, sz - s, o-a, ł - l, ę - e**
- trudności w pisaniu wyrazów ze zmiękczeniami, dwuznakami, głoskami tracącymi dźwięczność
- nieróżnicowanie **ę - en - e, ą - om**
- opuszczanie drobnych elementów liter, gubienie liter, opuszczanie końcówek i części wyrazów
- opuszczanie litery **y**
- przestawianie liter w wyrazach (inwersja dynamiczna)
- przestawianie szyku dyktowanych wyrazów
- błędy ortograficzne wynikające ze słabszej pamięci wzrokowej
- zniekształcanie graficznej strony pisma
- wolne tempo pisania
- niewłaściwe stosowanie małych i wielkich liter
- trudności w różnicowaniu wyrazów podobnie brzmiących (np. bułka – półka)
- złe rozmieszczenie pracy pisemnej w przestrzeni
- brak lub niewłaściwe stosowanie interpunkcji

## **W czytaniu:**

- wolne tempo, niepewne, "wymęczone"
- błędy w czytaniu: zamiana liter, opuszczanie liter, zamiana brzmienia, nieprawidłowe odczytywanie całych wyrazów
- trudności we właściwej intonacji czytanej treści – zbytnia koncentracja na technice obniża rozumienie czytanej treści
- rozpoznawanie napisów po cechach przypadkowych – zgadywanie
- opuszczanie linii lub odczytywanie jej ponownie, gubienie miejsca czytania
- opuszczanie całego wiersza
- zmiana kolejności liter i wyrazów
- przestawianie liter w wyrazie, co zmienia jego sens
- niechęć do czytania, zwłaszcza głośnego
- trudności w dzieleniu dłuższych wyrazów na sylaby i syntezie sylab
- trudności w wyszukaniu najistotniejszej myśli w tekście
- tzw. hiperleksja: czytanie płynne, w dobrym tempie, bezbłędne, jednak bez rozumienia treści.

## **Trudności występujące w nauce innych przedmiotów:**

- trudności w rysowaniu jako czynności – trudności w rozplanowaniu rysunku, zbyt silny lub zbyt słaby nacisk ołówka, zmiany kierunku w rysunkach (błędny kierunek odwzorowywania)
- trudności w nauce języków obcych, które cechuje znaczna rozbieżność między wymową a pisownią wyrazów – objawy takie jak w języku polskim
- trudności w uczeniu się pamięciowym – tabliczka mnożenia, nauka wierszy, ciągi słowne
- trudności w nauce geografii – utrudnione czytanie mapy, niewłaściwa orientacja w stronach świata
- trudności w nauce geometrii – zmiany kierunku w rysunkach geometrycznych, zakłócenia orientacji i wyobraźni przestrzennej, trudności w rozumieniu pojęć geometrycznych (utrudnione przyswajanie werbalne)
- trudności występujące na lekcjach wychowania fizycznego – błędne rozumienie instrukcji ćwiczeń spowodowane słabą orientacją w schemacie ciała i przestrzeni, obniżona sprawność ruchowa
- nierównomierna koncentracja uwagi, wolne tempo pracy

Osoby z dysleksją rozwojową narażone są na wiele niepowodzeń szkolnych, co wywołuje u nich frustrację. Olbrzymi wysiłek włożony w naukę daje czasami znikome efekty, przez to taka osoba może mieć poczucie niższej wartości, odczuwać brak wiary w swoje możliwości. Taki stan wtórnie osłabia jej możliwości intelektualne. Następuje sprzężenie zwrotne: trudności pogłębiają się, powodują coraz częstsze niepowodzenia i potwierdzają negatywną opinię innych i co gorsze – swoją własną. Bez fachowego wsparcia poprzez zajęcia terapii pedagogicznej, prowadzone przez pedagoga lub psychologa przygotowanego do pracy z osobą dotkniętą dysleksją rozwojową, trudno będzie jej wyrwać się z tego zakłętego kręgu.

Dziecko nie musi czekać na zdiagnozowanie dysleksji rozwojowej, aby uczestniczyć w zajęciach terapii pedagogicznej. Już zaliczenie do tzw. grupy ryzyka dysleksji jest wystarczającym powodem do podjęcia pracy z dzieckiem. Zajęcia te mają charakter stymulujący rozwój intelektualny, poznawczy, nie mogą więc nikomu zaszkodzić.

## Inne aspekty dysleksji

Wysiłki terapeutów skierowane są również na podkreślenie mocnych stron tych osób i adekwatne kierowanie ich dalszej edukacji, aktywności.

Ronald Davies, autor „*Daru dysleksji*”, podaje pozytywne aspekty dysleksji, do których należą:

- korzystanie z wrodzonej umiejętności przetwarzania i kreowania doznań percepcyjnych
- większa wrażliwość na otoczenie
- myślenie obrazami, nie słowami (w czasie 1 sekundy osoba myśląca werbalnie może mieć od dwóch do pięciu myśli w postaci pojedynczych słów, natomiast osoba myśląca niewerbalnie 32 obrazy myślowe)
- świetna intuicja i przenikliwość
- myślenie i spostrzeganie ma charakter polisensoryczny i polimodalny (osoba z dysleksją wykorzystują wszystkie zmysły)
- realistycznie przeżywanie swoich myśli
- żywa wyobraźnia
- kreatywność/myślenie lateralne

## Bibliografia

---

- Marta Bogdanowicz: O dysleksji, czyli specyficznych trudnościach w czytaniu i pisaniu. Odpowiedzi na pytania rodziców i nauczycieli. Lubin 1994;
- Marta Bogdanowicz: Portrety nie tylko sławnych osób z dysleksją. Gdańsk 2008
- Ronald D. Davis, Eldon M. Braun: Dar dysleksji. Poznań 2001;

Anna Gaudzińska – Głowa

## Poradnie Psychologiczno - Pedagogiczne, w których można zdiagnozować dysleksję:

Miejska Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna  
ul. Lewakowskiego 14  
38-400 **Krosno**  
tel. (0-13) 432-05-19  
[www.mpppkrosno.pl](http://www.mpppkrosno.pl)

Niepubliczna **Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna „Asto”**  
ul. Piłsudskiego 11,  
34-730 **Mszana Dolna**  
[www.asto.org.pl](http://www.asto.org.pl)